• урахування професійної цінності текстів та частотності їх насичення термінами за фахом;

• добір найбільш уживаних та частотних у мові професії термінів, що важко засвоюються в певному мовленнєвому оточенні.

Таким чином, зазначимо лінгводидактично значущі висновки:

1. У якості висхідної одиниці, що лежить у джерел породження тексту, є інтенція, яка виникає в адресанта щодо адресата (цей висновок робиться на основі робіт Г. Колшанського, Т. Дридзе, Н. Формановської та ін.).

2. Семантичною структурою тексту є денотат (когнітивна модель віддзеркаленого в тексті об'єкта реальної дійсності), однак такий денотат відбиває реальну дійсність в аспекті мовної особистості (яка сприймає і говорить). Оптимальною семантичною одиницею слід уважати метатему як інваріантну когнітивну одиницю, що найбільше відповідає безлічі текстових варіантів у динаміці їх розгортання.

Таким чином, оскільки основною формою розвитку професійного мовлення є навчальний текст, то впорядкування навчальних текстів із метою розвитку професійного мовлення іноземних студентів-нефілологів дає змогу систематизувати основні методи та прийоми в роботі над формуванням умінь студентів створювати, трансформувати, опрацьовувати різні види навчальних текстів у процесі навчання української або російської мов у вищій школі.

Список джерел:

1. Зарубина Н.Д. Текст: лингвистический и методический аспекты / Н.Д. Зарубина. − М.: Рус. яз., 1981. − 112 с.
2. Річицький В. Відкритість інформації як універсальна вимога / В. Річицький // Вісник НАН України. − 2003. − № 9. − С. 26−45.
3. Симоненко Т.В. Теорія і практика формування професійної мовно-комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів: монографія / Тетяна Володимирівна Симоненко. − Черкаси: Вид-во Вовчок О.Ю., 2006. − 328 с.
4. Соколов А.Н. Форми обмена противоположными мнениями: полеміка, дискуссия, спор / А.Н. Соколов. − М.: Просвещение, 1978. − 25 с.
5. Суворова Е.Г. О письменной речи иностранных студентов технических вузов на основном этапе обучения / Е.Г. Суворова // Русский язык для студентов-иностранцев: сб.ст. − 1983. − № 22. − С. 48−52.
6. Фивегер Д. Лингвистика текста в исследованиях ученых ГДР / Д. Фивегер // Синтаксис текста. − М., 1979. − С. 314−324.

Інноваційний підхід до викладання курсу «Українська мова як іноземна»

Дьолог О. С.
доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
Харків, Україна

Розвиток українського суспільства на сучасному етапі характеризується виведенням освіти в Україні на рівень розвинутих країн світу. Останні події в нашій державі свідчать про вплив інтеграційних процесів на розширення міжнародних

зв'язків України. Саме такий прояв глобалізації вимагає знання української мови не лише від її носіїв, але й від іноземців, котрі навчаються або працюють в Україні.

Нині вища освіта в Україні виходить на якісно новий щабель, зумовлений змінами в суспільному житті. Формуються концептуальні засади національної системи освіти, народжуються нові концепції, науковці створюють оригінальні навчальні й виховні системи, апробуються нові підходи до вивчення різних навчальних предметів, розробляються й затверджуються предметні стандарти, змінюється зміст навчання.

Відповідно до наказу Міністерства освіти та науки України від 21.04.2010 р. мовою навчання для іноземних студентів може бути українська, російська, англійська чи інша мова. Таким чином, велика частина іноземців вивчають українську мову як засіб оволодіння знаннями з фаху та з дисциплін циклів соціально-гуманітарної, фундаментальної, природничо-наукової, загальноекономічної підготовки або лише як мову соціокультурного оточення.

Знання мови забезпечує одну з головних потреб людини – потребу в спілкуванні. Майстерству спілкування необхідно вчитися у формі засвоєння мови, притаманної суспільству, що оточує. Можливість спілкуватися є однією з найважливіших цілей вивчення іноземної мови.

Сучасний підхід до навчання української мови як іноземної визначається основною функцією самої мови – бути найважливішим засобом спілкування, пізнання та впливу, замовленням суспільства – сформувати різнобічно розвинену й соціально активну особистість. Студент-іноземець має оволодіти українською мовою настільки, щоб використовувати її в різних видах мовленнєвої діяльності, уміти вести бесіду, точно й аргументовано висловлювати свої думки, дотримуючись мовної норми і правил мовленнєвої поведінки.

Сьогодні триває робота над створенням концепції мовної підготовки іноземців, яка б сприяла вдосконаленню системи навчання цього контингенту студентів. Мета мовної підготовки іноземних громадян полягає в «забезпеченні їхніх комунікативних потреб у різних сферах спілкування: науковій (для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраним фахом), суспільно-політичній і соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування в новому соціально-культурному середовищі, особистісного культурного розвитку), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя), а також для виховання гармонійної особистості, що здатна до міжкультурного діалогу» [1: 51].

Відомо, що ефективність процесу навчання багато в чому залежить від тих цілей і задач, які належить розв'язати на даному занятті, та вибору тих методів і прийомів, за допомогою яких можливо це зробити.

Вивчення української мови як іноземної є багатоаспектним явищем, оскільки для досягнення успіху в навчанні необхідно враховувати процеси, які відбуваються на психічному, психофізіологічному та психологічному рівнях. Враховуючи все це, навчання має бути вмотивованим, активним та спрямованим на вдосконалення комунікативно-пізнавальних потреб студента-іноземця.

Традиційні методи викладання зорієнтовані на заучування матеріалу за темами, але такі методи не завжди дають бажані результати, тому що не спонукають студентів-іноземців до активного мовного процесу. Інтерес у студентів викликають такі методи навчання, які стимулюють розумову діяльність та активізують вивчену на заняттях тематичну лексику.

Успішний розвиток комунікативних навичок має велике значення для загальної мовної підготовки студентів. Комунікативні ситуації, що використовуються в навчанні української мови як іноземної, повинні підкреслювати типові ситуації реального життя.

Навчитися спілкуватись українською мовою можна лише у процесі безпосереднього спілкування. Саме тому на заняттях української мови як іноземної повинні використовуватися вправи, котрі потребують від студентів діяльності, аналогічної реальному спілкуванню. Завдання повинні моделювати реальні ситуації спілкування і пропонувати різні мовленнєві ролі студентам. У процесі спілкування враховуються як мовленнєві, так і немовленнєві чинники: ситуації, теми спілкування, стосунки між мовцями, етикетні кліше тощо. Саме у такий спосіб, вивчаючи українську мову, студенти-іноземці знайомляться з культурою, побутом, традиціями країни, у якій вони живуть і навчаються.

Для підвищення якості викладання української мови як іноземної викладачі вищої школи впроваджують усе нові й нові методи подання інформації. Наприклад, інтерактивні методи «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Вилучи зайве», «Обмін думками», «Інтерв'ю», «Роз'єднай слова» тощо. Особливо ефективно такі методи використовуються при організації знайомства групи або при вивченні тем «Зовнішність і характер людини», «Мій друг», «Моя сім'я», «Моя батьківщина», «Моє рідне місто» .

У процесі використання інноваційних підходів викладання можна застосовувати рольові ігри, які активізують розумову діяльність та розвивають пізнавальний інтерес. Гра розвиває у студентів-іноземців спостережливість, учить робити висновки, зіставляти окремі факти, розвиває навички.

Додавши візуальний спосіб зображення будь-якої теми у вигляді презентації, викладач стане режисером свого заняття. Презентації можуть достотньо урізноманітнити заняття, що сприятиме більшому засвоєнню нового лексичного матеріалу. Презентації, підготовлені безпосередньо студентами, обов'язково повинні використовуватися при вивченні тем «Україна», «Київ – столиця України», «Харків – місто, у якому я навчаюсь», «Моя батьківщина», «Моє рідне місто».

Рольові ігри також є інноваційним ефективним методом удосконалення усного мовлення. Їх використання сприяє залученню студентів-іноземців до середовища спілкування, дає свободу вибору мовної поведінки, стимулює бажання студентів говорити від себе, допомагає виявленню творчих здібностей, розкриває потенціал особистості. «У грі студенти засвоюють абстрактні за своєю природою знання, закріплюють уміння та навички не заради них самих, а в реальному процесі підготовки й прийняття рішення, у функції засобу виконання ігрових і начальних дій» [2: 59].

Важливе значення для реалізації особистісної організації навчання як засобу самовираження студентів мають найрізноманітніші рольові ігри.

Виділяють такі види роботи студентів-іноземців у такій грі:

1. Виконання вивчених напам'ять діалогів.
2. Тренування мовних моделей, приклад яких поданий у контексті заданої ситуації.
3. Складання студентами діалогів на основі реплік, запропонованих викладачем.
4. Власне рольова гра.
5. Імпровізація.

Методика проведення діалогів, що базуються на репліках полягає у тому, що викладач роздає студентам підготовлені репліки, надруковані на окремих аркушах. Це надає розмові спонтанності, яка існує в реальному житті. Кожний студент має вислухати співрозмовника перед формулюванням своєї відповіді. А з іншого боку, заздалегідь підготовлені репліки допомагають передбачити, що скаже співрозмовник, і підготувати можливий варіант відповіді [2: 51].

Під час таких ігор студент діє в заданій ситуації, узявши на себе певну відповідальність. У її межах він спілкується, приймає рішення, виявляє своє ставлення до проблем і питань, тобто виражає себе як особистість.

Необхідно, щоб ігри були спрямовані на навчання спілкування, базувалися на реальному мовному матеріалі та давали можливість для взаємодії всіх учасників гри, у якій кожен учасник відіграє важливу роль, отримує особисту користь та задоволення й отримує навички застосування набутих знань у конкретних ситуаціях.

Інноваційна модель навчання передбачає наближення до творчої активності і самостійності іноземних студентів. Уміле поєднання традиційного та інноваційного в навчанні української мови як іноземної дозволяє не тільки формувати предметні, особистісні універсальні навчальні дії, але й забезпечувати мотивацію до розв'язання поставлених завдань. Вмотивована самостійна діяльність при правильному методико-організаційному супроводженні забезпечує безперервний рух до знання й уміння.

Навчальний процес, якщо він орієнтований на якість, повинен бути побудований з обов'язковим урахуванням самостійної роботи студентів, оскільки ніякі знання, не підкріплені самостійною діяльністю, не можуть стати справжнім надбанням майбутнього фахівця будь-якої галузі.

У загальному розумінні самостійною роботою студентів називають будь-яку діяльність, пов'язану з вихованням мислення майбутнього професіонала. Будь-який вид занять, що створює умови для зародження самостійної думки, пізнавальної активності студента пов'язаний із самостійною роботою. У широкому сенсі під самостійною роботою слід розуміти сукупність усієї самостійної діяльності студентів як у навчальній аудиторії, так і поза нею, у контакті з викладачем і за його відсутності.

Для реалізації самостійної роботи в процесі вивчення навчального предмета студенти виконують комплекс завдань різних типів відповідних рівнів складності. У

цілому, завдання для самостійної роботи студентів мають відповідати таким вимогам (за В. А. Козаковим):

- професійна результативність – формулювання завдання, яке має гарантувати формування хоча б одного професійного вміння в термінах та поняттях майбутньої спеціальності студента;

- продуктивність – передбачає отримання квазіпрофесійного продукту навчальної самостійної праці студента після завершення всіх дій з вирішення цього завдання;

- конструктивність – наявність визначеної структури завдання-задачі (мета, вихідні дані, умови, що їх зв'язують);

- когнітивність – перевага розумових дій над психомоторикою в процесі вирішення завдання;

- самостійність – переважна кількість дій студента має бути самостійною, що забезпечується переліком вихідних даних, умовами задачі та необхідністю отримання різноманітних квазіпрофесійних продуктів (кожен із елементів завдання-задачі має спонукати студента до того, щоб він сам приймав рішення, порівнював умови, здійснював необхідний інформаційний пошук тощо). [2: 34]

Отже, поява багатьох нових результативних і цікавих методів та підходів до викладання мови обумовлює попит суспільства, що передбачає індивідуальний підхід до студента залежно від глибини необхідних знань, потреб, можливостей та витрат часу на оволодіння мовою. Нові технології, які продовжують з'являтися, вказують на перспективу подальшого наукового дослідження у сфері пошуку та застосування ефективних інноваційних підходів при вивченні української мови як іноземної.

Список джерел:

1. Власенко С. І. Рольові ігри як метод навчання іноземній мові / С. І. Власенко, І. А. Казакова, М. П. Смілєвська // Наукові дослідження – теорія та експеримент : Матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 14–16 травня 2007 р. – Т. 5. – 2007. – С. 51–53.

2. Козаков В. А. Самостійна робота студентів як дидактична проблема / В. А. Козаков – К.: НМК ВО, 1990. – 62 с.

3. Ушакова Н. І. Концепція мовної підготовки іноземців у ВНЗ України / Н. І. Ушакова, В. В. Дубічинський, О. М. Тростинська // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки : зб. наук. статей. – Вип. 19. – Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2011. – С. 136–146.

Роль и место аудиовизуального курса в обучении иностранцев русскому языку

Есбулатова Р.М.

доцент кафедры языковой и общеобразовательной подготовки иностранцев Казахского национального университета им. аль-Фараби

Алматы, Казахстан

В связи с переходом на кредитную систему обучения на факультете довузовского образования в программу обучения иностранных слушателей русскому языку введен «Аудиовизуальный курс» для уровней A_1 и A_2. Дисциплина